

ΕΘΝΙΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

No 1

1/6/2020

ΠΑΝΔΗΜΙΑ COVID-19 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΔΙΕΘΝΩΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

Επιμέλεια – Σύνταξη

Παναγιώτης Κυριακούλιας

Στέλεχος ΕΙΕΑΔ, Διεύθυνση Ενεργητικών Πολιτικών και Διεθνών Δικτύων

Α. Παγκόσμια κρίση με ανυπολόγιστες συνέπειες στην απασχόληση και τις εργασιακές σχέσεις

Η πανδημία COVID-19 σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο οδήγησε σε μια εκτεταμένη και πρωτοφανή αναστολή της οικονομικής λειτουργίας (lockdown) σε πολλούς κλάδους της οικονομίας, έχει σοβαρότατες επιπτώσεις στη λειτουργία της ίδιας της οικονομίας και των αγορών εργασίας, στις θέσεις εργασίας, στη μισθολογική και εργασιακή κατάσταση της μισθωτής εργασίας.

Καθώς η κρίση συνεχίζεται και ενώ γίνεται προσπάθεια μιας σταδιακής επανεκκίνησης της οικονομίας, μετά από ένα διάστημα συγκυριακής διαχείρισης του υγειονομικού ζητήματος, οι οριστικές επιπτώσεις που θα έχει η κρίση αυτή όταν τελειώσει, παραμένουν εν πολλοίς άγνωστες. Ο βαθμός, η έκταση και το βάθος των επιπτώσεων αυτών στη διάρκεια του χρόνου και σε ότι αφορά στη λειτουργία της οικονομίας και στις εργασιακές σχέσεις, σε μεγάλο βαθμό δεν μπορούν ακόμα να αποτυπωθούν επακριβώς και εικάζονται με την κατασκευή αισιόδοξων, απαισιόδοξων και ενδιάμεσων σεναρίων.

Το παρόν Δελτίο του ΕΙΕΑΔ, επιχειρεί να παρουσιάσει μια πρώτη αποτύπωση των συνεπειών αυτών, όπως καταγράφονται από διεθνείς οργανισμούς και ερευνητικά ινστιτούτα στον κόσμο στην Ευρώπη και να αποτιμήσει κάποια πρώτα στοιχεία για τη χώρα μας.

Συνοπτικά, ορισμένα από τα συμπεράσματα που εξάγονται από το Δελτίο είναι τα εξής:

Παγκοσμίως

- ✓ Η κρίση πανδημίας επηρέασε και συνεχίζει να επηρεάζει είτε άμεσα, είτε έμμεσα, πάνω από το 70% - 80% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού
- ✓ Το 40% περίπου του δυναμικού αυτού τελεί υπό τον κίνδυνο να περιέλθει σε καθεστώς μακροχρόνιας ανεργίας
- ✓ Σημειώνεται δραστική μείωση των ωρών εργασίας που υπερβαίνει το 10,5% παγκοσμίως που ισοδυναμεί με 305 εκατ. θέσεις πλήρους απασχόλησης, οι οποίες τελούν «υπό αναστολή». Στην Ευρώπη (και Κεντρική Ασία), η αντίστοιχη μείωση των ωρών εργασίας από το 1,9% στο 1ο 4μηνο 2020, ήδη εκτιμάται ότι θα ανέλθει στο 11,8% στο 2ο 4μηνο 2020.

Στην Ε.Ε.

- ✓ Το 5,3% των εργαζομένων στην Ε.Ε-27 έχασε οριστικά τη δουλειά του, ενώ το ποσοστό της προσωρινής απώλειας της θέσης ανεργίας ανέρχεται σε 23,2%. Στην Ελλάδα τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 4,7% και 41,8% (το υψηλότερο ποσοστό στην Ε.Ε. – 27).
- ✓ Το 15,6% των εργαζομένων στην Ε.Ε. – 27 εκφράζει ισχυρούς φόβους («πολύ πιθανόν» και «μάλλον πιθανόν») για οριστική απόλυση στο άμεσο μέλλον λόγω της κρίσης, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να καταγράφονται στη Βουλγαρία (34%), στην Ελλάδα (26,6%)
- ✓ Το 50% και πλέον του εργατικού δυναμικού στην Ε.Ε. υπέστη μικρότερη (16%) ή μεγαλύτερη (34%) μείωση του χρόνου εργασίας. Οι εργαζόμενοι σε Ελλάδα, Κύπρο, Γαλλία και Ιταλία δηλώνουν την πλέον υψηλή μείωση του εργάσιμου χρόνου
- ✓ Πάνω από το 1/3 (37%) των εργαζομένων στην Ε.Ε. – 27, που προηγουμένως απασχολούνταν δια ζώσης στο χώρο εργασίας τους, εντάχθηκε σε καθεστώς τηλεργασίας λόγω της κρίσης COVID 19.

Στην Ελλάδα

- ✓ Σημειώνεται μεγάλη πτώση του αριθμού νέων προσλήψεων, ωστόσο τα μέτρα λειτούργησαν συγκυριακά ως φρένο στο ενδεχόμενο εκτεταμένων – μαζικών απολύσεων λόγω κρίσης
- ✓ Περίπου το 45% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα εντάχθηκε στο καθεστώς αναστολής της σύμβασης εργασίας, λαμβάνοντας τη σχετική αποζημίωση ειδικού σκοπού (800 Ευρώ από 15/3-30/4/2020 και 534 Ευρώ από 1/5/2020 και κατά αναλογία των ημερών μη εργασίας)
- ✓ Αρχίζει ήδη να διαφαίνεται μια αύξηση στις μετατροπές συμβάσεων εργασίας από πλήρη σε εκ περιτροπής εργασία, υποδηλώνοντας μια σημαντική μείωση των ωρών εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, ως μια πρώτη αντίδραση απέναντι στην κρίση.
- ✓ Αυτή η τάση αναμένεται να γενικευτεί με την πρόσφατη νομοθέτηση του Μηχανισμού Στήριξης «ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ», δηλαδή της δυνατότητας εφαρμογής εκ περιτροπής εργασίας σε ποσοστό 50% των εργαζομένων μιας επιχείρησης σε συνδυασμό με την κάλυψη μέρους του 60% του υπολειπόμενου καταβαλλόμενου μισθού και με χρηματοδότηση μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος SURE.

B. Η εικόνα παγκοσμίως

Η μεγαλύτερη πτώση της απασχόλησης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

Σύμφωνα με τη δεύτερη ενδιάμεση έκθεση του ILO (7/4/2020)¹, οι επιπτώσεις της πανδημίας του COVID-19 στην λειτουργία των αγορών εργασίας και στην απασχόληση παγκοσμίως αποτύπωσαν μια εικόνα καταστροφής.

Μέχρι τις 31/3/2020, η πλήρης ή η μερική αναστολή της οικονομικής δραστηριότητας (lockdown) είχε επηρεάσει πάνω από 2,7 δις εργαζόμενους, σχεδόν το 80% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού. Σύμφωνα με τις ίδιες εκτιμήσεις η συνολική μείωση των ωρών εργασίας (-6,7%) ισοδυναμούσε με την απώλεια 195 εκατ. θέσεων πλήρους απασχόλησης. Στους σκληρότερα πληττόμενους κλάδους (μεταφορές, τουρισμός, λιανικό εμπόριο, βιομηχανία), πάνω από 1,25 δις εργαζόμενοι ή το 38% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού διαγνώστηκε ότι διατρέχει τον κίνδυνο όχι μιας προσωρινής αλλά μόνιμης ανεργίας.

Στην αντίστοιχη και πλέον πρόσφατη - επικαιροποιημένη έκθεση του ILO² (29/4/2020), η παγκόσμια εικόνα, δεν προσφέρεται για αισιόδοξες εκτιμήσεις ως προς την –μετά την κρίση πορεία - της οικονομίας και της εργασίας.

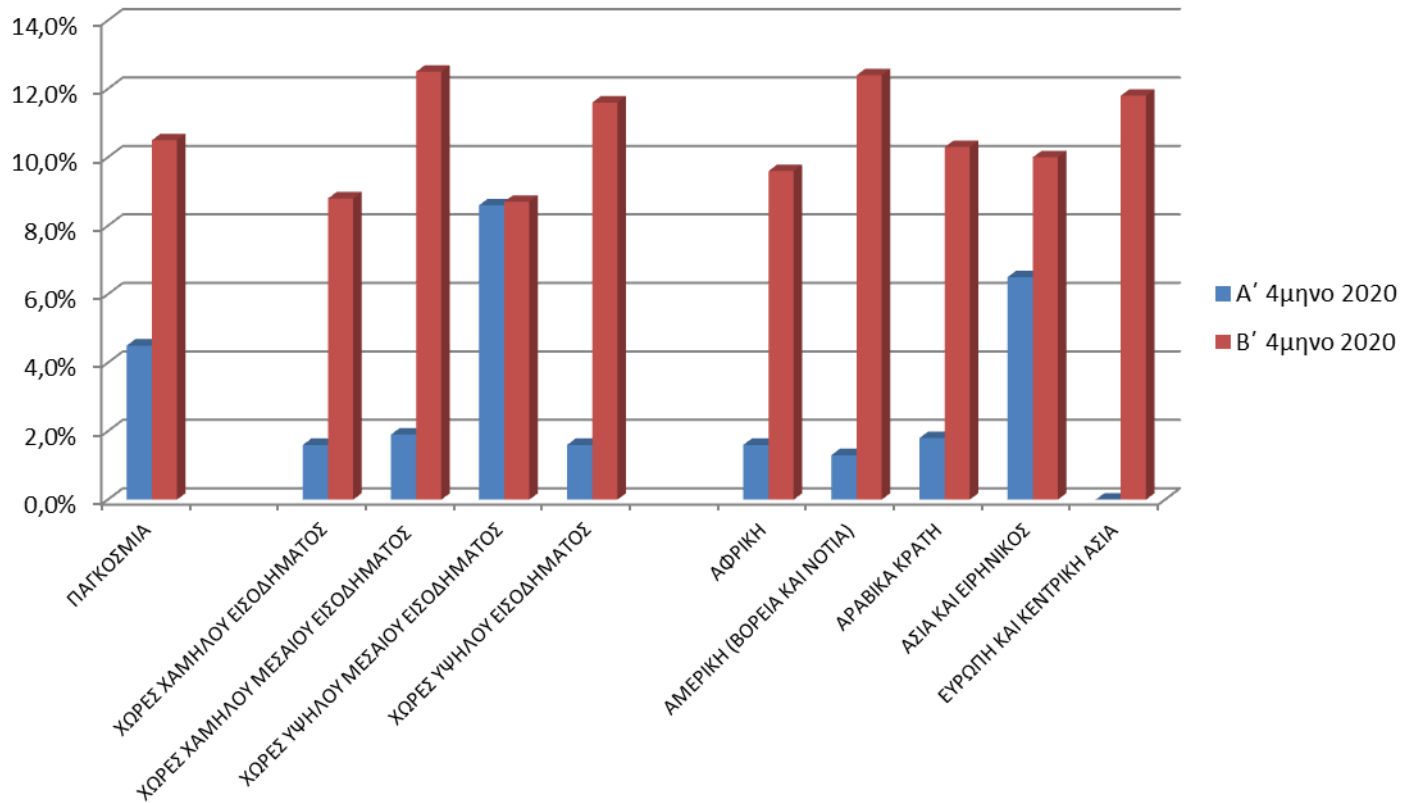
Το οικονομικό lockdown αφορά στο 68% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού (22/4/2020), με τη μείωση να αφορά κυρίως τη μερική επανέναρξη της οικονομικής δραστηριότητας στην Κίνα, ενώ πάνω από το 80% των εργαζομένων παγκοσμίως και πάνω από το 65% των αυτοαπασχολούμενων, εργάζονται σε χώρες όπου συνεχίζονται αυστηρά μέτρα υγειονομικής καραντίνας.

Ωστόσο, η προηγούμενη εκτίμηση των απωλειών θέσεων εργασίας αναπροσαρμόστηκε επί τα χείρω: η μείωση των ωρών εργασίας το 2ο 4μηνο του 2020 υπερβαίνει το 10,5% παγκοσμίως και ισοδυναμεί με 305 εκατ. θέσεις πλήρους απασχόλησης, οι οποίες τελούν «υπό αναστολή» και χωρίς να μπορεί να υπάρξει εκτίμηση πόσες από αυτές θα επανέλθουν. Στην Ευρώπη (και Κεντρική Ασία), η αντίστοιχη μείωση των ωρών εργασίας το 1ο 4μηνο 2020 ανήλθε στο 1,9%, ενώ στο 2ο 4μηνο 2020 «εκτοξεύτηκε» στο 11,8%.

¹https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_740877.pdf

²https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_743146.pdf

ΓΡΑΦΗΜΑ 1: ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΣΩΦΡΕΥΤΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ ΩΡΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ

Πηγή: ILO (29/4/2020),

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_743146.pdf

Γ. Η εικόνα στην Ευρώπη

Μεγάλος αριθμός εργαζομένων σε καθεστώς προσωρινής ανεργίας, εκτεταμένη μείωση του χρόνου εργασίας, αύξηση της τηλεργασίας,

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο και καθώς οι επίσημες στατιστικές για τις επιπτώσεις της πανδημίας στην αγορά εργασίας και την απασχόληση αναμένονται, δόθηκε πρόσφατα στη δημοσιότητα η πανευρωπαϊκή έρευνα σε 27 χώρες που διεξήγαγε το Eurofound (Μάρτιος – Απρίλιος 2020)³ αναφορικά με τη διαβίωση και την εργασία των πολιτών κατά τη διάρκεια της κρίσης, των μέτρων υγειονομικού περιορισμού και της αναστολής της οικονομικής δραστηριότητας.

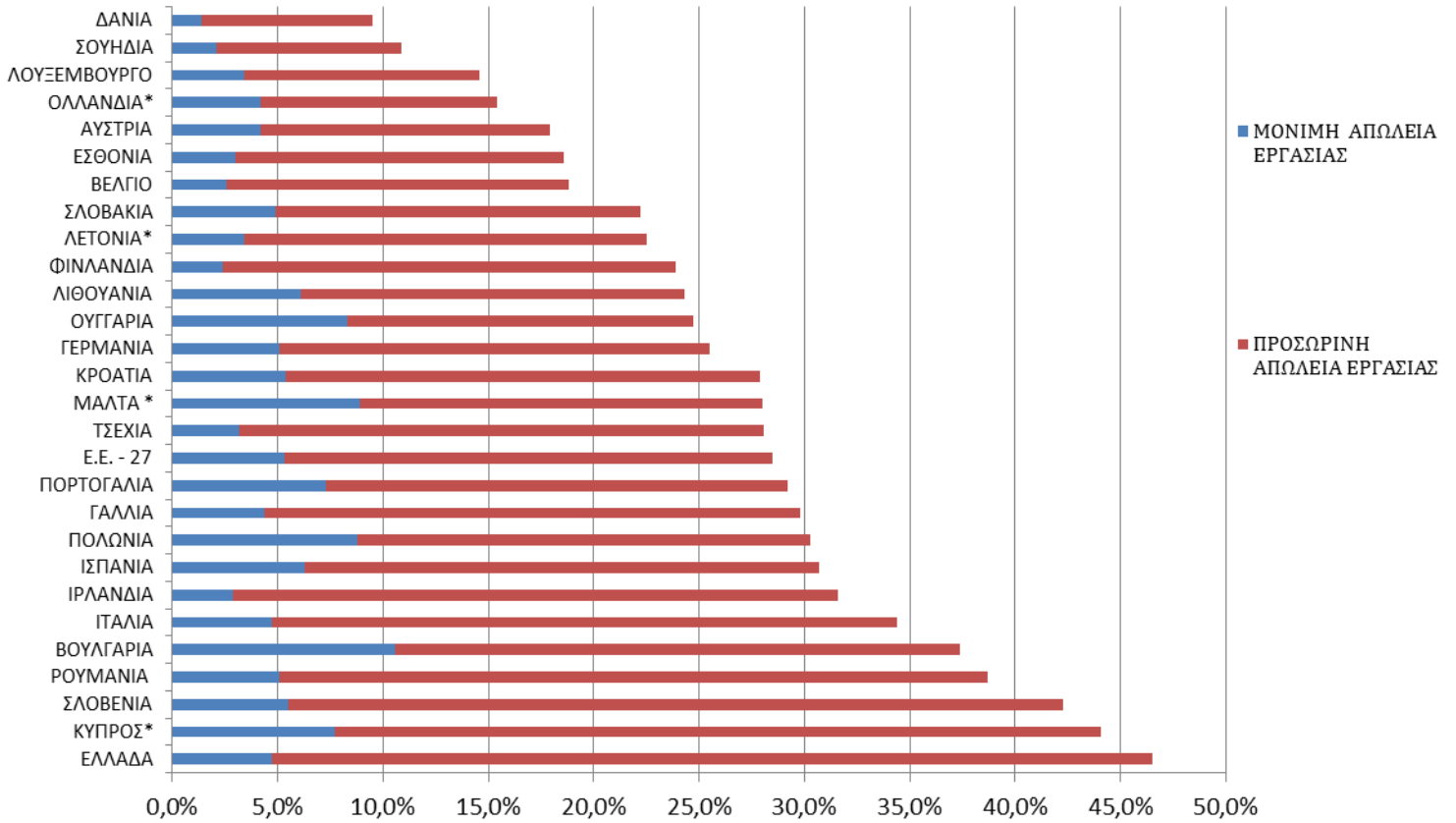
Σε ότι αφορά τους τομείς της αγοράς εργασίας και της απασχόλησης, στην έρευνα του Eurofound αξίζει να επισημανθούν τα παρακάτω ευρήματα, όπως αυτά αποτυπώθηκαν από τους ερωτηθέντες:

- **Ως προς την απώλεια των θέσεων εργασίας (Γράφημα 2):** Το 5,3% των εργαζομένων στην Ε.Ε-27 έχασε οριστικά τη δουλειά του, ενώ το ποσοστό της προσωρινής απώλειας της θέσης ανεργίας ανέρχεται σε 23,2%. Στην Ελλάδα τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 4,7% (κάτω του μέσου ευρωπαϊκού όρου) και 41,8% (το υψηλότερο ποσοστό στην Ε.Ε. – 27). Ωστόσο, το ζήτημα της προσωρινής ανεργίας είναι σχετικά περίπλοκο ως προς την προσέγγισή του, διότι αφενός μεν αυτή είναι ακόμα σε στάδιο εφαρμογής σε πολλούς κλάδους και επαγγέλματα παρά τη μερική επανεκκίνηση της οικονομίας, αφετέρου δε, **αναμένεται να υπάρξει (τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα) μια χρονική περίοδος εκτεταμένων αναπροσαρμογών στην αγορά εργασίας, σημαντικό μέρος των οποίων θα περιλαμβάνει μακράς διάρκειας μείωση των ωρών εργασίας σε συνδυασμό και με την αναδιάρθρωση που θα υποστούν μια σειρά κλάδοι της οικονομικής δραστηριότητας.** Δηλαδή, σε κάθε περίπτωση αναμένεται σημαντική αύξηση της μερικής και εκ περιτροπής εργασίας, το εύρος και η έκταση της οποίας θα καταγραφεί τους επόμενους μήνες.
- **Ως προς τις ανησυχίες για απώλεια της θέσης εργασίας:** Το 15,6% των εργαζομένων στην Ε.Ε. – 27 εκφράζει ισχυρούς φόβους («πολύ πιθανόν» και «μάλλον πιθανόν») για οριστική απόλυση στο άμεσο μέλλον λόγω της κρίσης, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να καταγράφονται στη Βουλγαρία (34%), στην Ελλάδα (26,6%) και στην Πορτογαλία (22,3%), ενώ τα μικρότερα ποσοστά καταγράφουν η Αυστρία (2,3%), Λουξεμβούργο (5,6%) και Δανία (5,7%)
- **Ως προς τη μείωση του εργάσιμου χρόνου (Γράφημα 3):** Η έρευνα καταγράφει ότι το 50% και πλέον του εργατικού δυναμικού στην Ε.Ε. υπέστη μικρότερη (16%) ή μεγαλύτερη (34%) μείωση του χρόνου εργασίας. Οι εργαζόμενοι σε Ελλάδα, Κύπρο, Γαλλία και Ιταλία δηλώνουν την πλέον υψηλή μείωση του εργάσιμου χρόνου: **στην Ελλάδα το ποσοστό των εργαζομένων που δήλωσε μεγάλη μείωση των ωρών εργασίας ανέρχεται σχεδόν στο 42%.** Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι η μείωση του χρόνου εργασίας (κάτι που δεν διευκρινίζεται στην εν λόγω έρευνα) μπορεί να περιλαμβάνει και τη χορήγηση υποχρεωτικής αδειάς άνευ αποδοχών και επομένως ευθεία μείωση του μισθολογικού εισοδήματος, εκτός του πλαισίου των νομοθετημένων ρυθμίσεων
- **Ως προς την εξ'αποστάσεως εργασία – τηλεργασία (Γράφημα 4):** Πάνω από το 1/3 (37%) των εργαζομένων στην Ε.Ε. – 27, που προηγουμένως απασχολούνταν δια ζώσης στο χώρο εργασίας τους, εντάχθηκε σε καθεστώς τηλεργασίας λόγω της κρίσης COVID 19. Τα μεγαλύτερα ποσοστά

³ https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef20058en.pdf

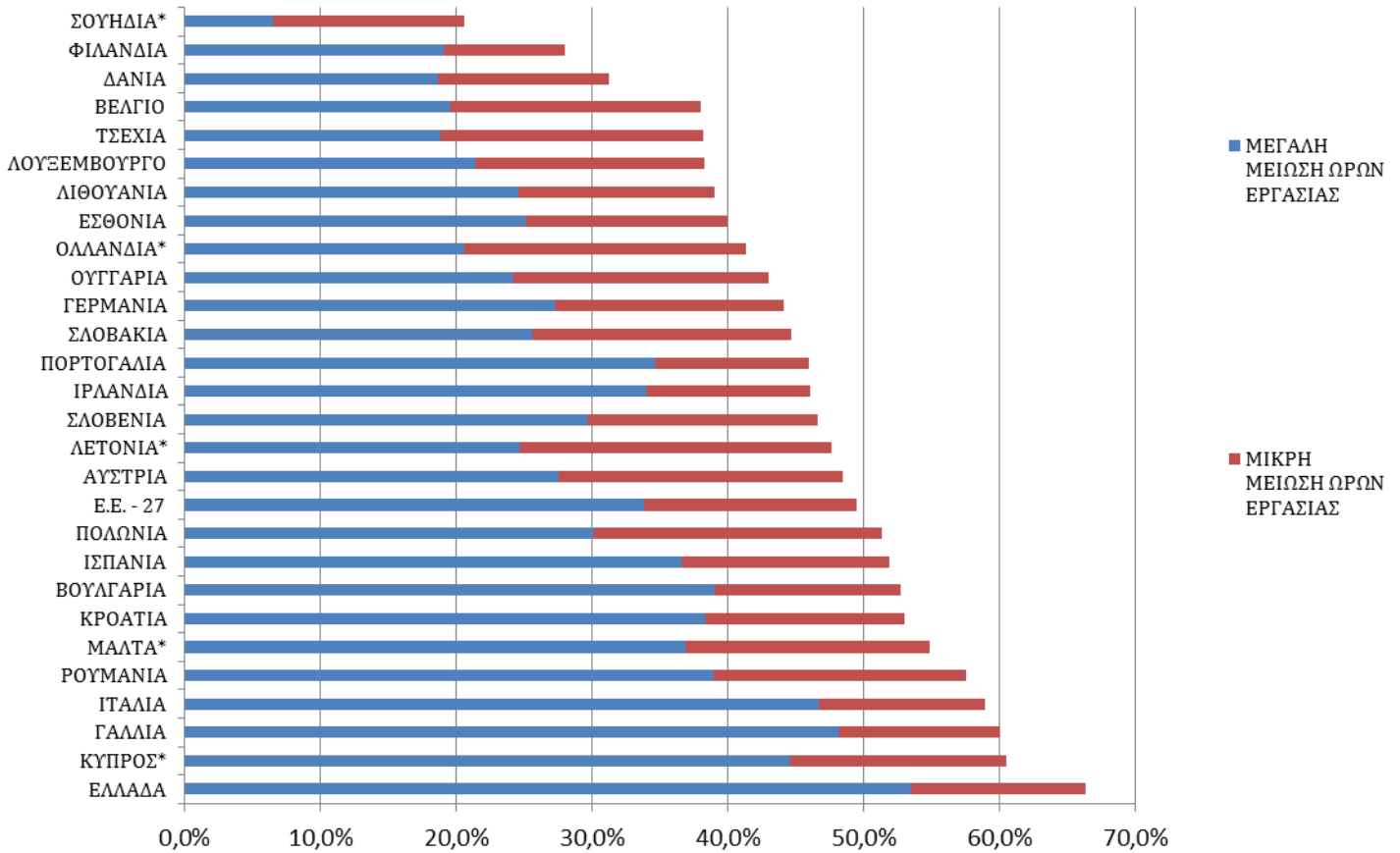
σημειώνονται στις Σκανδιναβικές χώρες και στις χώρες Benelux, ενώ τα μικρότερα ποσοστά καταγράφονται σε Ρουμανία, Ελλάδα, Κροατία, Ουγγαρία, Βουλγαρία.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2: ΑΠΩΛΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.-27 ΛΟΓΩ ΚΡΙΣΗΣ COVID 19

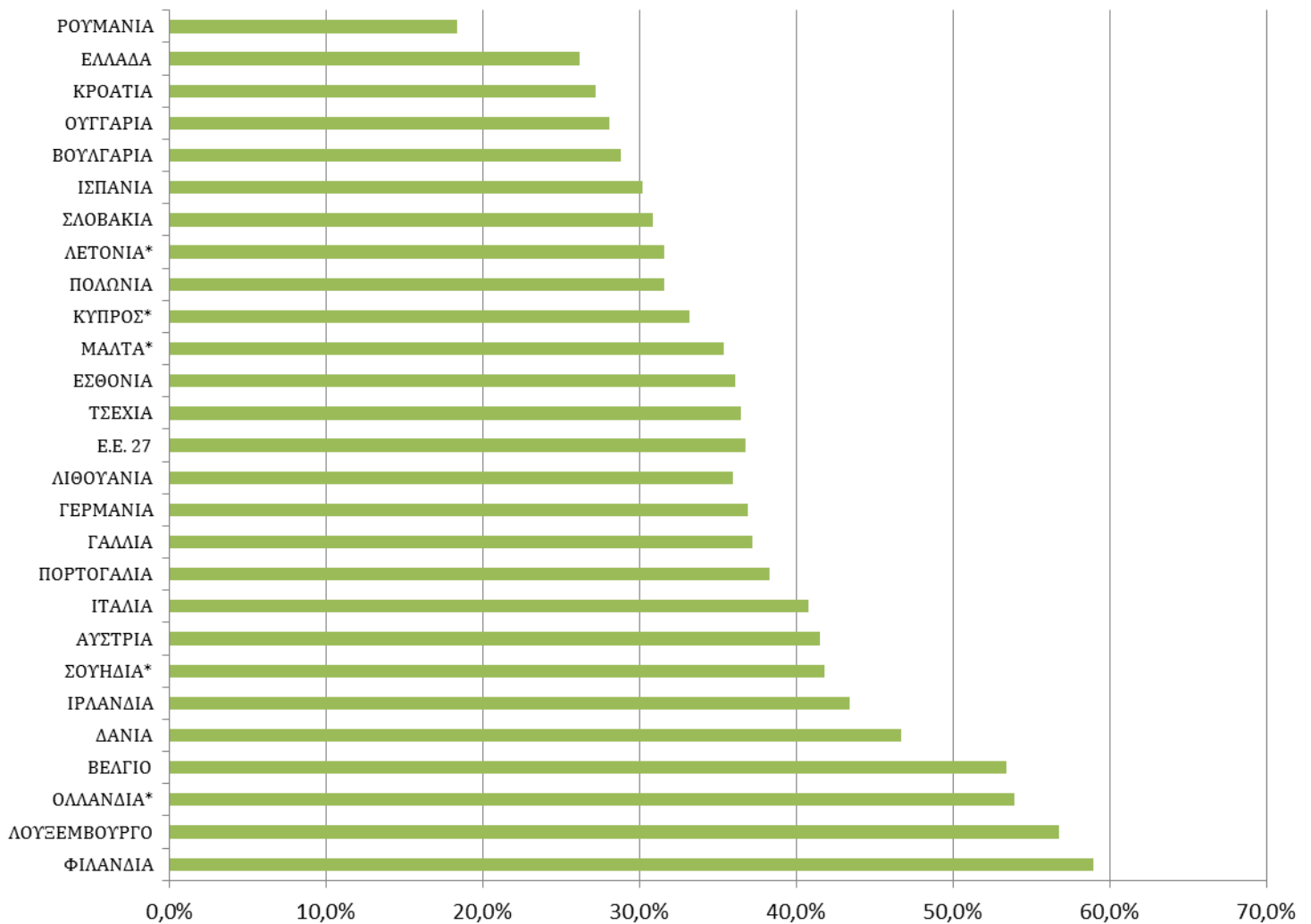
Πηγή: <https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking>

ΓΡΑΦΗΜΑ 3: ΜΕΙΩΣΗ ΩΡΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΟΓΩ ΣΤΗΝ Ε.Ε. - 27 ΛΟΓΩ ΚΡΙΣΗΣ COVID -19

Πηγή: <https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking>

**ΓΡΑΦΗΜΑ 4:
ΠΟΣΟΣΤΟ (%) ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΠΟΥ ΕΝΤΑΧΘΗΚΕ ΣΕ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ COVID 19**

Πηγή: <https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking>

Δ. Η εικόνα στην Ελλάδα

Συγκράτηση των απολύσεων, εκτεταμένη χρήση αναστολής συμβάσεων εργασίας με αποζημίωση ειδικού σκοπού, αναμενόμενη γενίκευση εκ περιτροπής εργασίας

Στη χώρα μας, το ξέσπασμα της κρίσης του COVID 19 και της συνεπαγόμενης αναστολής της οικονομικής δραστηριότητας σε μια σειρά κλάδους με μεγάλο αριθμό εργαζομένων, αντιμετωπίστηκε με λήψη έκτακτων μέτρων για την προσωρινή προστασία της εργασίας από το ενδεχόμενο πραγματοποίησης μαζικών απολύσεων και των επιχειρήσεων, οι οποίες είτε έκλεισαν με κυβερνητική εντολή, είτε χαρακτηρίστηκαν ως πληττόμενες δηλαδή είχαν μεγάλη πτώση του κύκλου εργασιών τους.

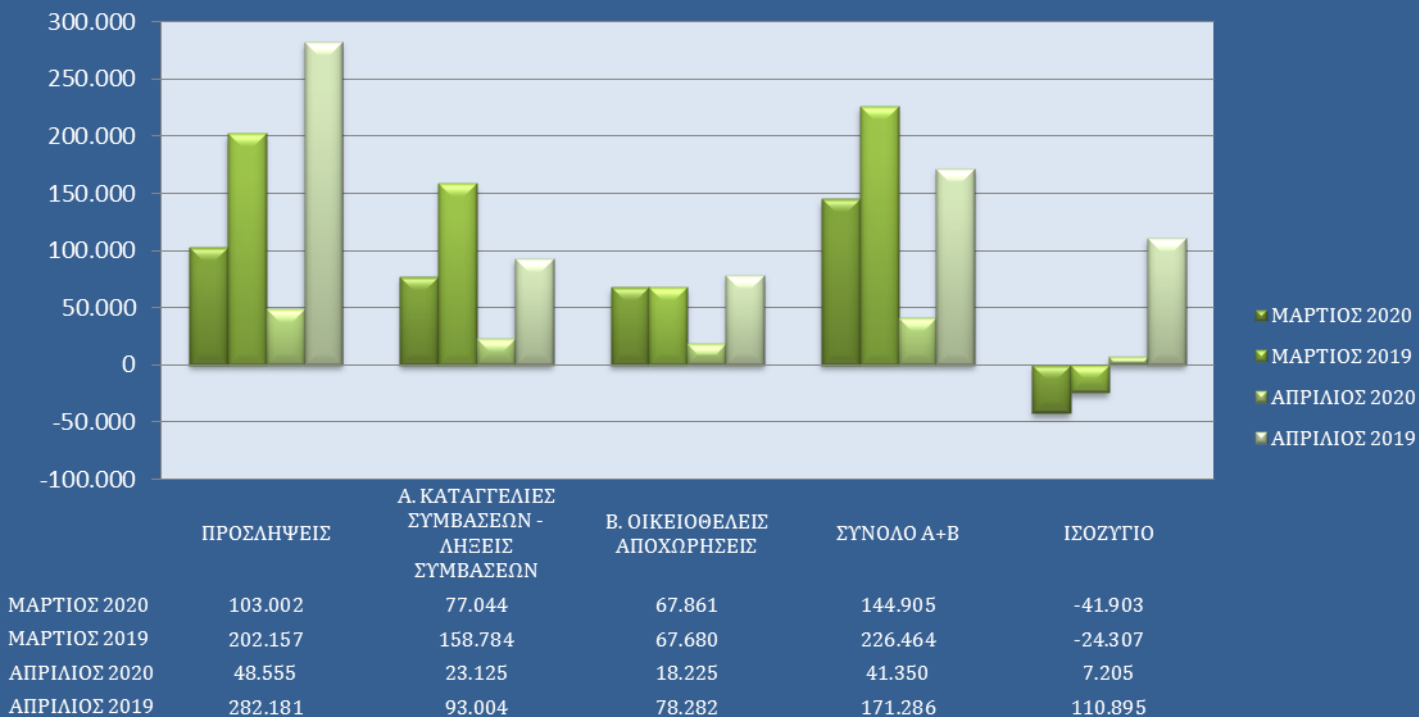
Τα βασικότερα μέτρα ως γνωστόν ήταν η ένταξη των εργαζομένων σε καθεστώς αναστολής σύμβασης εργασίας με παράλληλη χορήγηση σε αυτούς αποζημίωσης ειδικού σκοπού (800 Ευρώ για το διάστημα από 15/3 έως 30/4 και 534 Ευρώ για το μήνα Μάιο 2020) και με ταυτόχρονη απαγόρευση των απολύσεων σε όσες επιχειρήσεις εντάχθηκαν στο καθεστώς αυτό είτε με διοικητική εντολή, είτε ως πληττόμενες.

Απολύσεις (Μάρτιος – Απρίλιος 2020)

Από τα στοιχεία του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ που δημοσιοποιήθηκαν και αφορούν στον αριθμό απολύσεων κατά του μήνες Μάρτιο – Απρίλιο 2020, διαφαίνεται μια σημαντική συγκράτηση των απολύσεων οφειλόμενη προφανώς στα μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης (**Γράφημα 5**)

- ✓ **Κατά τον μήνα Μάρτιο 2020**, οι «καθαρές» απολύσεις, δηλαδή οι καταγγελίες συμβάσεων αορίστου χρόνου καθώς και οι λήξεις συμβάσεων ορισμένου χρόνου ανήλθαν σε 77.044 (έναντι 90.924 του αντίστοιχου μήνα Μαρτίου 2019). Επίσης, ο αριθμός των οικειοθελών αποχωρήσεων παρέμεινε αμετάβλητος (2020: 67.681, 2019: 67.680). Ταυτόχρονα όμως, οι νέες προσλήψεις μηνός Μαρτίου 2020 μειώθηκαν σχεδόν κατά το ήμισυ σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα Μάρτιο 2019. (2020: 103.202, 2019: 202.157). Ως αποτέλεσμα έχει σημειωθεί ένα αρνητικό ισοζύγιο, το Μάρτιο 2020 απωλέσθησαν 41.903 θέσεις εργασίας σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα 2019.
- ✓ **Κατά τον μήνα Απρίλιο 2020**, οι «καθαρές» απολύσεις, δηλαδή οι καταγγελίες συμβάσεων αορίστου χρόνου καθώς και οι λήξεις συμβάσεων ορισμένου χρόνου ανήλθαν σε 23.125 (έναντι 93.004 του αντίστοιχου μήνα Απριλίου 2019). Εντυπωσιακή είναι όμως η πτώση του αριθμού των οικειοθελών αποχωρήσεων κατά 60.057 (2020: 18.225, 2019: 78.282). Βεβαίως όπως και είναι αναμενόμενο, οι νέες προσλήψεις μηνός Απριλίου 2020 ήταν ελάχιστες: μόλις 48.555 έναντι 282.181 του μηνός Απριλίου 2019. Ως αποτέλεσμα εμφανίζεται μια σημαντική συγκράτηση του ισοζυγίου προσλήψεων – απολύσεων σε ότι αφορά τον Απρίλιο 2020 (+ 7.205 θέσεις εργασίας)
- ✓ **Από τα παραπάνω στοιχεία μπορούν να συναχθούν τα εξής βασικά συμπεράσματα για τη λειτουργία της αγοράς εργασίας κατά το δίμηνο Μάρτιος – Απρίλιος 2020:** α) ως αναμενόταν σημειώνεται μεγάλη πτώση του αριθμού νέων προσλήψεων, β) τα μέτρα λειτούργησαν ως φρένο στις εκτεταμένες απολύσεις λόγω κρίσης, γ) ο υψηλότερος αριθμός απολύσεων του μηνός Μαρτίου, οφείλεται στο γεγονός ότι η αναστολή της οικονομικής δραστηριότητας και η αναγγελία των μέτρων σημειώθηκε μετά τις 15/3/2020.

ΓΡΑΦΗΜΑ 5: ΡΟΕΣ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ (ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2020)

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Πληροφοριακό Σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» (Μάρτιος – Απρίλιος 2020), Επεξεργασία: ΕΙΕΑΔ, Παναγιώτης Κοριακούλιας

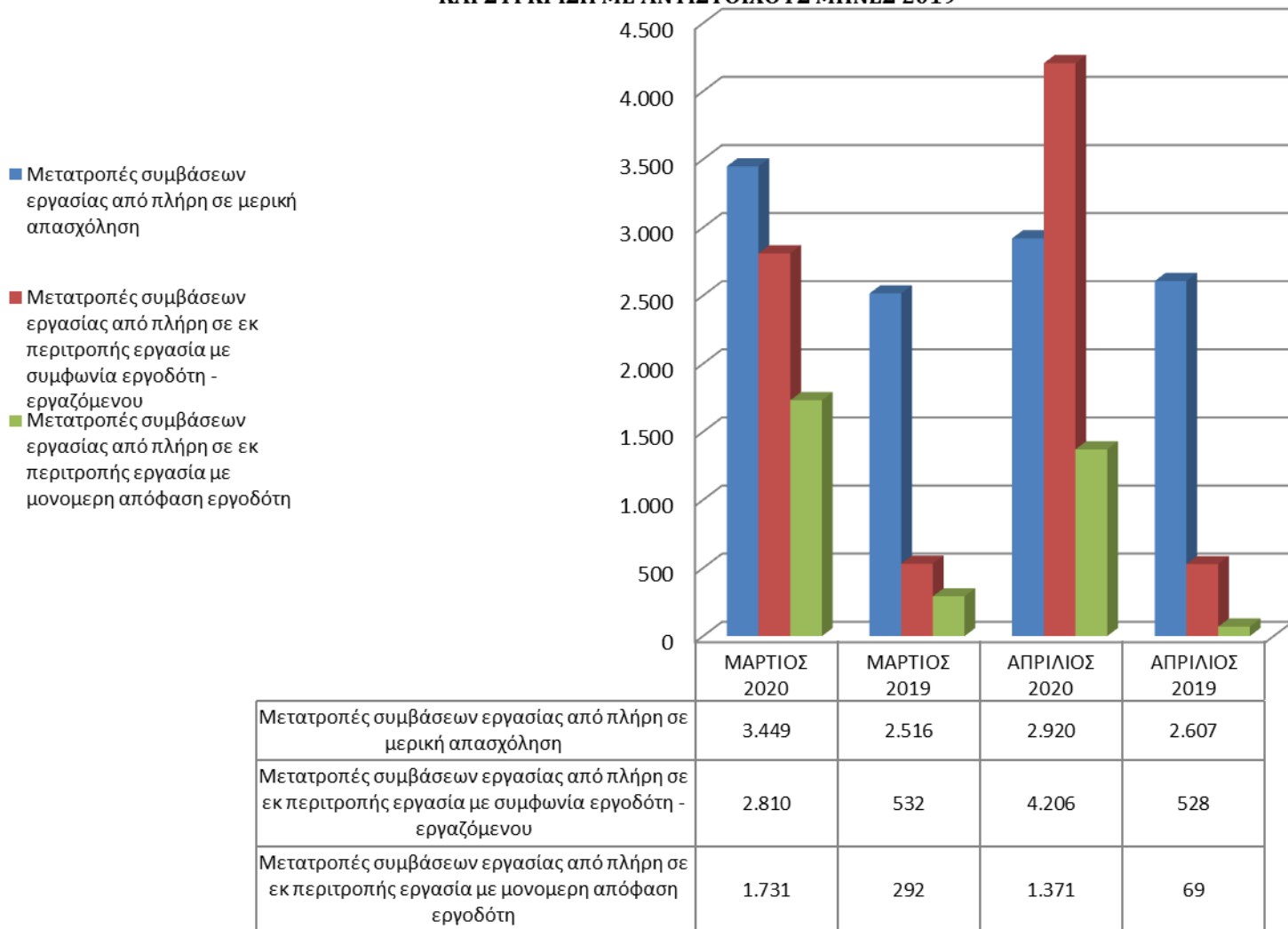
Μετατροπές συμβάσεων εργασίας – Μείωση ωρών εργασίας (Μάρτιος – Απρίλιος 2020)

Έχει μια ιδιαίτερη αξία, να αποτυπωθεί και συγκριθεί η πορεία των μετατροπών των συμβάσεων εργασίας από πλήρη σε μερική απασχόληση και σε εκ περιτροπής εργασία κατά τους δύο πρώτους μήνες της κρίσης COVID 19 (Μάρτιος – Απρίλιος 2020) σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες του 2019 (**Γράφημα 6**).

- Γενικά σημειώνεται μια σημαντική αύξηση στις μετατροπές των συμβάσεων εργασίας κατά τους μήνες Μάρτιο – Απρίλιο 2020 σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες του 2019
- Ωστόσο, η μεγαλύτερη αύξηση σημειώνεται στις μετατροπές συμβάσεων εργασίας από πλήρη σε εκ περιτροπής εργασία τόσο μετά από συμφωνία μεταξύ εργοδότη – εργαζόμενου, όσο και με μονομερή απόφαση του εργοδότη
- Τα παραπάνω (αν και οι απόλυτοι αριθμοί είναι μικροί) υποδηλώνουν μια σημαντική μείωση των ωρών εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, ως μια πρώτη αντίδραση στην κρίση, και σε όσες επιχειρήσεις βεβαίως παρέμειναν εν λειτουργία μέσα σε αυτήν, δεν ανέστειλαν δηλαδή συνολικά τη δραστηριότητά τους και

κατά πάσα πιθανότητα έκαναν ταυτόχρονα χρήση αναστολής συμβάσεων εργασίας και μείωση των ωρών εργασίας τουλάχιστον ενός μέρους του προσωπικού τους.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7: ΜΕΤΑΤΡΟΠΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2020 ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥΣ ΜΗΝΕΣ 2019

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Πληροφοριακό Σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» (Μάρτιος – Απρίλιος 2020 και Μάρτιος – Απρίλιος 2019), Επεξεργασία: ΕΙΕΑΔ, Παναγιώτης Κυριακούλιας

Θεσμοθέτηση της εκ περιτροπής εργασίας λόγω κρίσης COVID 19 – Μηχανισμός Στήριξης «ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ»

Για να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις της κρίσης, το βάθος και η διάρκεια τους, θα έχει ιδιαίτερη σημασία να παρακολουθήσει κανείς την πορεία των μετατροπών των συμβάσεων εργασίας κατά τους επόμενους μήνες και όταν θα έχει επανεκκινήσει το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας.

Ωστόσο, μπορεί κάποιος να προδικάσει με σχετική ασφάλεια ότι, το επόμενο διάστημα και καθώς θα υπάρχει σταδιακή επανεκκίνηση της οικονομίας μετά από ένα μεγάλο διάστημα lockdown **θα κυριαρχήσει η εκ περιτροπής εργασία.**

Άλλωστε, και σε πρώτη φάση εν μέσω της κρίσης, είχε ψηφιστεί σχετική νομοθετική διάταξη⁴ σύμφωνα με την οποία το μέτρο της λειτουργίας των επιχειρήσεων με προσωπικό ασφαλείας μπορούσε να εφαρμοστεί από τις επιχειρήσεις από 20.03.2020 και για τους έξι (6) επόμενους μήνες, δηλαδή έως τον Σεπτέμβριο 2020.

Μετεξέλιξη, αυτής της διάταξης αποτελεί η πρόσφατη θεσμοθέτηση του Μηχανισμού στήριξης «ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ»⁵, ο οποίος προβλέπεται να εφαρμοστεί για το πεντάμηνο από 15/6/2020 έως 15/10/2020. Με το πρόγραμμα χορηγείται η δυνατότητα του εργοδότη να εφαρμόζει εκ περιτροπής εργασία με επιδότηση μέρους του μισθού από το κράτος. Οι εργοδότες θα μπορούν ενταχθούν σε αυτό μέσω εφαρμογής εκ περιτροπής εργασίας θα μπορούν να μειώνουν το χρόνο εργασίας κατά 50%, είτε για μέρος, είτε για το σύνολο του προσωπικού της επιχείρησης, καταβάλλοντας το 50% του μισθού. Από το υπόλοιπο 50% του μισθού το κράτος θα καταβάλλει στον εργαζόμενο το 60% και χωρίς ο τελικός μισθός να υπολείπεται του εθνικού κατώτατου μισθού. Σε ότι αφορά τις ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων αυτές θα καλύπτονται εξ' ολοκλήρου από τον εργοδότη, επί του ονομαστικού μισθού των εργαζομένων. Ταυτόχρονα, καταργείται η δυνατότητα του εργοδότη να θέτει με διευθυντικό δικαίωμα το προσωπικό του στη διαδικασία ασφαλούς λειτουργίας της επιχείρησης (αναστολή σύμβασης), καθώς κάτι τέτοιο θεωρείται ότι θα λειτουργούσε ως αντικίνητρο για την εφαρμογή του μηχανισμού. Η μείωση του χρόνου εβδομαδιαίας εργασίας δεν επιφέρει μετατροπή της σύμβασης εργασίας των εργαζομένων που εντάσσονται στον μηχανισμό, για το χρονικό διάστημα που οι επιχειρήσεις-εργοδότες κάνουν χρήση του μέτρου. Επίσης η ρύθμιση, θα εφαρμόζεται μόνο σε εργαζομένους που έχουν εξαρτημένη σχέση εργασίας, πλήρους απασχόλησης. Ειδικά και σε ότι αφορά τον κλάδο των αερομεταφορών, η ρύθμιση θα ισχύσει μέχρι και το τέλος του χρόνου (31/12/2020).

Αναστολές συμβάσεων εργασίας

Όπως σημειώθηκε και προηγουμένως, κύρια εργαλεία για την αντιμετώπιση της κρίσης ως προς την προστασία των εργαζομένων ήταν η αναστολή των συμβάσεων εργασίας με ταυτόχρονη καταβολή από το κράτος της αποζημίωσης ειδικού σκοπού ύψους 800 Ευρώ για το διάστημα από 15/3/ έως 30/4/2020 και 534 Ευρώ για το μήνα Μάιο. Η αναστολή των συμβάσεων εργασίας επιβλήθηκε σε όσες επιχειρήσεις παρέμειναν και παραμένουν κλειστές με διοικητική – κυβερνητική εντολή, ενώ δόθηκε ως δυνατότητα σε όσες επιχειρήσεις θεωρήθηκαν ως πληττόμενες, δηλαδή είχαν μεγάλη πτώση του τζίρου τους.

Η αναστολή των συμβάσεων εργασίας συνοδεύτηκε: α) από ρήτρα απαγόρευσης απολύσεων σε επιχειρήσεις των οποίων ανεστάλη η λειτουργία κατόπιν εντολής της δημόσιας αρχής, θεωρούμενες ως άκυρες στην περίπτωση που υπάρξουν, β) από ρήτρα διατήρησης των θέσεων εργασίας σε όλες τις επιχειρήσεις που εξακολούθησαν να λειτουργούν ως προϋπόθεσης για την ένταξή τους στα μέτρα αναστολής καταβολής ασφαλιστικών και φορολογικών υποχρεώσεων καθώς και χρήσης χρηματοδοτικών εργαλείων, γ) πλήρη

⁴ ΠΝΠ 20.03.2020 (άρθρο 9), ΚΥΑ 12998/232/23-03-2020, ΚΥΑ 13564/Δ1.4770/30-3-2020)

⁵ 29-5-2020 Αρ. Τροπολογίας: 329/61 29.5.2020 Περιγραφή: Θέσπιση μηχανισμού στήριξης "ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ", λήψη μέτρων οικονομικής ενίσχυσης εποχικά εργαζομένων και άλλες συναφείς διατάξεις», "Κύρωση α) της από 13.4.2020 Π.Ν.Π. «Μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις» (Α' 84) και β) της από 1.5.2020 Π.Ν.Π. "Περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την επάνοδο στην κοινωνική και οικονομική κανονικότητα (Α' 90) και άλλες διατάξεις "

ασφαλιστική κάλυψη των εργαζομένων για όλο το διάστημα αναστολής λειτουργίας των επιχειρήσεων, υπολογιζόμενη στον ονομαστικό τους μισθό.

Θα είχε ιδιαίτερη αξία να εξετάσει κανείς τον αριθμό των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα, των οποίων η σύμβαση εργασίας εντάχθηκε στο καθεστώς της αναστολής και αντίστοιχα τον αριθμό των επιχειρήσεων των οποίων η λειτουργία αναστάλη με διοικητική εντολή όσων και αυτών που εντάχθηκαν στα μέτρα ως πληττόμενες και έκανα χρήση της αναστολής σύμβασης εργασίας του συνόλου ή μέρους των μισθωτών τους. Και τούτο διότι, θα μπορούσαν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα ως προς το ποσοστό των μισθωτών που βγήκαν εκτός παραγωγικής λειτουργίας κατά τη διάρκεια της κρίσης, τους κλάδους απασχόλησης τους και τις επαγγελματικές κατηγορίες.

Πλην όμως, τα στοιχεία αυτά δεν έχουν δημοσιοποιηθεί τουλάχιστον μέχρι στιγμής, παρότι η όλη διαδικασία πραγματοποιείται μέσω του συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ».

Ωστόσο, κάποια ενδεικτικά στοιχεία μπορούν να βοηθήσουν σε μια πρώτη αποτύπωση ως προς στο παραπάνω ζήτημα

- Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ετήσιας Έκθεσης 2019 της «ΕΡΓΑΝΗ» ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα κατά το 2019 ανερχόταν σε 1.986.336 άτομα σε 265.212 επιχειρήσεις.
- Σε πρόσφατες δηλώσεις του (25/4/2020)⁶, ο Υπουργός Οικονομικών αναφέρθηκε σε έναν αριθμό μισθωτών που ήδη έχουν λάβει την αποζημίωση ειδικού σκοπού και αφορά 686.000 άτομα, στα οποία προστέθηκαν άλλοι 105.875 μισθωτοί λίγο αργότερα και αναμένεται να ακολουθήσουν 150.000 μισθωτοί που εντάχθηκαν πολύ πρόσφατα στους πληγέντες κλάδους (ΚΑΔ)⁷.
- Σύνολο 896.875 εργαζόμενοι, ένας αριθμός ο οποίος αντιστοιχεί περίπου στο 45% του συνόλου των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και των οποίων η σύμβαση εργασίας έχει ανασταλεί.

⁶ <https://www.cnn.gr/oikonomia/story/216839/staikoyras-tha-meiothoyn-oi-dikaioyxoi-ton-800-eyro-logo-tis-epanekkinisis-tis-oikonomias>

⁷ Αναφορικά με τους ελεύθερους επαγγελματίες ήδη έχουν καταβληθεί οι σχετικές αποζημιώσεις ειδικού σκοπού σε 550.000 και θα προστεθούν άλλοι 45.000, που απασχολούν έως 20 εργαζόμενους.

Ε. Αντί επιλόγου

Εκτιμήσεις για την μετά COVID-19 εποχή στην αγορά εργασίας της Ε.Ε.

Καθώς η υγειονομική κρίση του COVID-19, έθεσε εκτός λειτουργίας το μεγαλύτερο μέρος της οικονομίας σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, οι προσπάθειες των κυβερνήσεων εστίασαν στη συγκυριακή διαχείριση της κατάστασης, με λήψη έκτακτων και οικονομικά κοστοβόρων μέτρων για τη στήριξη της εργασίας και των επιχειρήσεων.

Οι επιπτώσεις στις οικονομίες, στις αγορές εργασίας, στα εισοδήματα στις κοινωνίες εν γένει, τόσο οι άμεσες, όσο και αυτές που θα εξελιχθούν σε βάθος χρόνου, αναμφισβήτητα είναι εξαιρετικά μεγάλες και δύσκολα μπορούν από τώρα να γίνουν ασφαλείς εκτιμήσεις για το πώς θα εξελιχθούν οι καταστάσεις μέσα σε ένα πλαίσιο παγκοσμιοποιημένης και αλληλοεξαρτώμενης οικονομίας.

Βεβαίως, οι επιπτώσεις δεν θα είναι ούτε ίδιες, ούτε ομοιόμορφες μεταξύ των χωρών, εθνικών οικονομιών και των αγορών εργασίας, αλλά και μεταξύ των εργαζομένων.

Σε μια πολύ πρόσφατη εκτίμηση της αρμόδιας επιστημονικής υπηρεσίας (Joint Research Centre) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις επιπτώσεις του δραστικού περιορισμού της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της πανδημίας στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας⁸, γίνεται προσπάθεια να διατυπωθούν ορισμένα αξιόπιστα σενάρια για το τι μέλλει γενέσθαι στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας στη μετά COVID-19 εποχή.

Η σχετική έκθεση περιλαμβάνει την κατηγοριοποίηση της οικονομίας σε 5 ευρύτερους τομείς με κριτήριο το καθεστώς λειτουργίας τους κατά τη διάρκεια αυτής και το ποιες επιπτώσεις είναι πιθανόν να υπάρξουν στη συνέχεια:

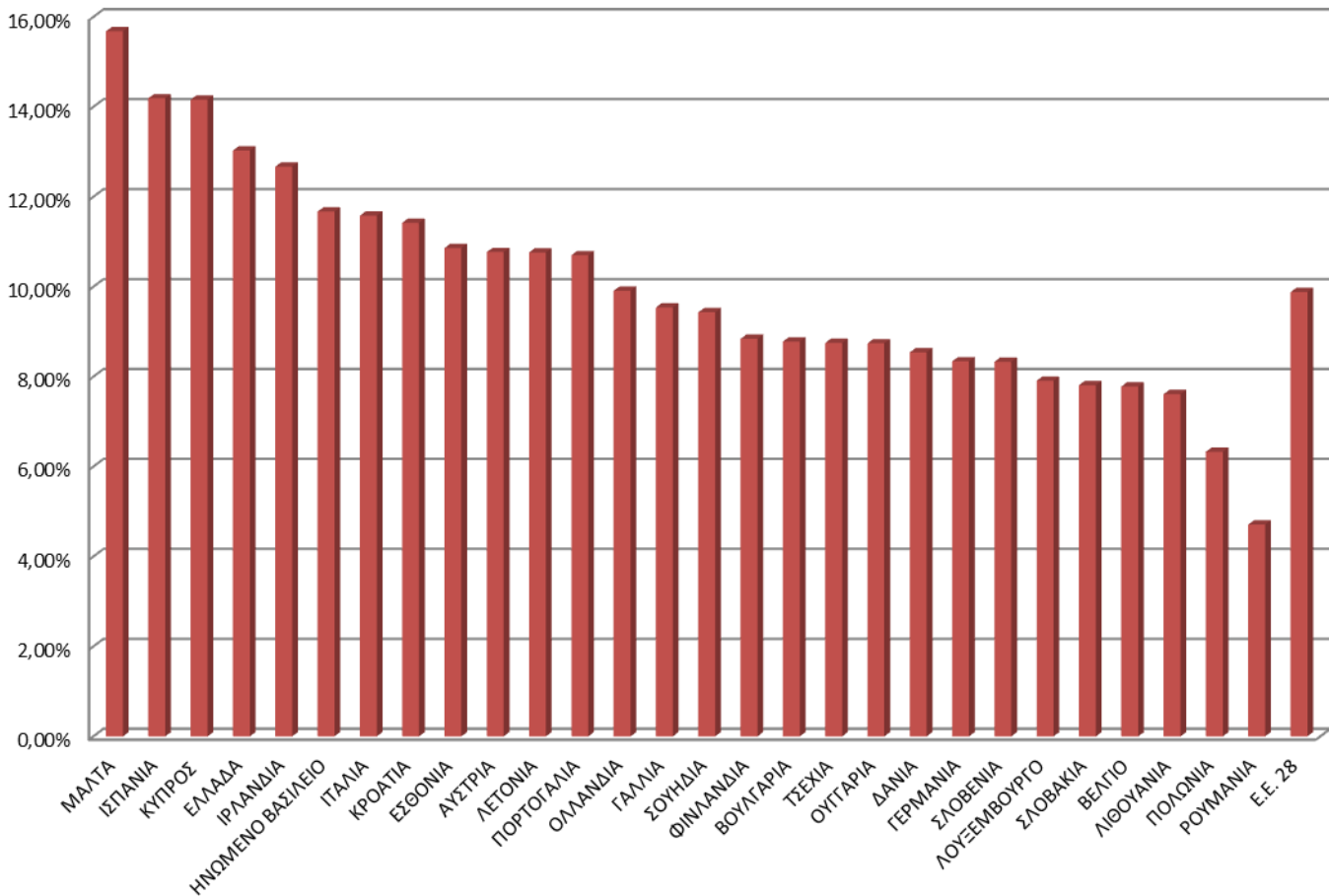
α) βασικές οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες παρέμειναν σε πλήρη και κανονική λειτουργία, β) βασικές οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες λειτούργησαν μέσω μιας γενικευμένης εφαρμογής της τηλεργασίας, γ) οικονομικές δραστηριότητες σχετικώς βασικές που παρέμειναν σε μερική λειτουργία χωρίς δυνατότητα τηλεργασίας, δ) οικονομικές δραστηριότητες μη βασικού χαρακτήρα που ουσιαστικά ανέστειλαν ή περιόρισαν δραστικά τις εργασίες τους και χωρίς δυνατότητα εφαρμογής τηλεργασίας ε) οικονομικές δραστηριότητες που υποχρεωτικώς ανέστειλαν πλήρως και συνολικά τη λειτουργία τους.⁹

Στο παρακάτω **Γράφημα (8)** αποτυπώνεται το εκτιμώμενο ποσοστό (%) των εργαζομένων σε επιχειρήσεις που διέκοψαν πλήρως το σύνολο της λειτουργίας τους κατά τη διάρκεια της κρίσης και των υγειονομικών μέτρων για την αντιμετώπιση του COVID-19.

⁸ https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc.120585_policy.brief_impact.of_covid-19.on_eu-labour.market.pdf

⁹ Θα πρέπει να επισημανθεί ότι με βάση τη συγκεκριμένη μεθοδολογία και τα κριτήρια ένταξης των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας σε 5 μεγάλες κατηγορίες, ίσως υποεκτιμάται το ποσοστό των εργαζομένων που πλήττεται, όπου για τη χώρα μας –όπως προαναφέρθηκε– σχεδόν το 45% των εργαζομένων τέθηκε σε καθεστώς αναστολής σύμβασης εργασίας.

ΓΡΑΦΗΜΑ 8
ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟ ΠΟΣΟΣΤΟ (%) ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΕΚΟΨΑΝ ΠΛΗΡΩΣ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ (LOCKDOWN) ΛΟΓΩ COVID-19

Πηγή: ¹ https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc.120585_policy_brief_impact_of_covid-19_on_eu_labour_market.pdf

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της παραπάνω έκθεσης, ως πιθανότερο σενάριο θεωρείται ότι οι χώρες οι οποίες έχουν υψηλά ποσοστά εργαζομένων σε επιχειρήσεις που διέκοψαν υποχρεωτικά τη λειτουργία τους κατά τη διάρκεια της κρίσης, να έχουν και τις σοβαρότερες επιπτώσεις στην απασχόληση. Ο ευρωπαϊκός μέσος όρος των εργαζομένων κλειστών επιχειρήσεων είναι περίπου στο 10%, πλην όμως παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά χώρα, όπου στις νότιες χώρες μαζί με την Ιρλανδία σημειώνονται τα υψηλότερα ποσοστά.

Εν μέρει και σε ότι αφορά τις νότιες μεσογειακές χώρες, η «εξάρτηση» και η μεγάλη σε αριθμούς απασχόληση στους τομείς του τουρισμού, της ψυχαγωγίας, των (προσωπικών) υπηρεσιών κλπ, σε συνδυασμό με τα υψηλά ποσοστά αυτοαπασχόλησης και εύελικτων μορφών εργασίας στους κλάδους αυτούς, δημιουργούν αρνητικές προϋποθέσεις για την επανεκκίνηση της οικονομίας. Στον αντίποδα, φαίνεται να είναι οι χώρες της δυτικής και βόρειας Ευρώπης, όπου μεγάλο μέρος της οικονομίας μπορεί να θεωρηθεί ως ικανό να λειτουργήσει «τηλεεργατικά» (teleworkable sectors)

Επιπρόσθετα, η παραπάνω έκθεση εστιάζει στις πιθανές «νέες» εργασιακές ανισότητες που θα προκύψουν (ή θα ενισχυθούν περαιτέρω λόγω της κρίσης). Αυτές επιγραμματικά είναι:

- **Ανισότητες φύλου:** οι γυναίκες εργάζονται σε μεγαλύτερα ποσοστά σε κλάδους και επιχειρήσεις που έκλεισαν υποχρεωτικά λόγω κρίσης (εστίαση, τουρισμός, εμπόριο πλην τροφίμων, προσωπικές υπηρεσίες)
- **Ανισότητες ηλικίας:** οι νέοι με ευέλικτες και επισφαλείς μορφές εργασίας επίσης απασχολούνται σε μεγάλο ποσοστό σε κλάδους και επιχειρήσεις που έκλεισαν υποχρεωτικά λόγω κρίσης (εστίαση, τουρισμός, εμπόριο πλην τροφίμων)
- **Ανισότητες σε σχέση με τη μορφή απασχόλησης:** οι εποχιακά εργαζόμενοι, οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και οι αυτοαπασχολούμενοι σε κλάδους που ανέστειλαν τη λειτουργία τους θα πληγούν περισσότερο (ιδίως στη νότια Ευρώπη)
- **Ανισότητες σε σχέση με την ειδίκευση, τα προσόντα και τις δεξιότητες:** οι εργαζόμενοι με δυνατότητα τηλεργασίας, θεωρούνται και ως εργαζόμενοι υψηλότερων προσόντων και αναμένεται να έχουν μικρότερες επιπτώσεις σε σχέση με τους ανειδίκευτους εργάτες όλων των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας
- **Ανισότητες μισθών:** οι εξειδικευμένοι εργαζόμενοι υψηλών προσόντων σε κλάδους με δυνατότητα τηλεργασίας έχουν καλύτερες εργασιακές προοπτικές σε σχέση με ανειδίκευτους εργάτες σε κλάδους και επιχειρήσεις με μικρή δυνατότητα τηλεργασίας

Συμπερασματικά και σε γενικές γραμμές μπορεί κάποιος με σχετική ασφάλεια να συμπεράνει ότι οι περισσότερο αρνητικές συνέπειες για τους εργαζόμενους λόγω της αναστολής της οικονομικής δραστηριότητας θα επισυμβούν στις πιο ευάλωτες και επισφαλείς εργασιακές ομάδες: χαμηλόμισθους – ανειδίκευτους, νέους και νέες, γυναίκες και κυρίως σε όσους εργάζονται σε επιχειρήσεις και κλάδους που έβαλαν υποχρεωτικό λουκέτο κατά τη διάρκεια της κρίσης ή λειτούργησαν μερικώς (εστίαση, τουρισμός, ψυχαγωγία, εμπόριο πλην τροφίμων, προσωπικές υπηρεσίες).

Πηγές

European Commission – Science for Policy Briefs, “The impact of COVID confinement measures on EU labour market (https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc.120585_policy.brief_impact_of_covid-19_on_eu_labour_market.pdf)

Eurofound, Living, working and COVID-19: First findings – April 2020 (https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef20058en.pdf)

ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Second edition Updated estimates and analysis (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_740877.pdf)

ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Third edition Updated estimates and analysis (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_743146.pdf)

CNN Greece, 25/4/2020: «Σταϊκούρας: Θα μειωθούν οι δικαιούχοι των 800 ευρώ λόγω της επανεκκίνησης της οικονομίας (<https://www.cnn.gr/oikonomia/story/216839/staikovras-tha-meiothovn-oi-dikaioychoi-ton-800-eyro-logo-tis-epanekkinisis-tis-oikonomias>)

ΠΝΠ 20.03.2020 (άρθρο 9), ΚΥΑ 12998/232/23-03-2020, ΚΥΑ 13564/Δ1.4770/30-3-2020)

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Πληροφοριακό Σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» (Μάρτιος – Απρίλιος 2020, Μάρτιος; - Απρίλιος 2019)